

VELIKI GEOGRAFSKI ATLAS

JUGOSLAVIJE

VELIKI GEOGRAFSKI ATLAS JUGOSLAVIJE

Izdaje Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, Savska 16

ZA IZDAVAČA

Šupe Pojatina

GLAVNI UREDNIK

Šupe Pojatina

Izdanje je pripremljeno u suradnji s Vojnogeografskim institutom iz Beograda i Zavodom za kartografiju Geodetskog fakulteta u Zagrebu

AUTOR PROJEKTA I UREDNIK

IVAN BERTIĆ, dipl. inž. geografije

REDAKCIJSKI SAVJET

Ivan Bertić, dipl. inž., dr. Andrija Bogmar, dr. Mirko Brazda, prof. dr. Ivan Crkvenčić, dr. Dragutin Feletar, prof. dr. Veljko Rogić, Anton Simović, prof. i dr. Ivan Šugar

RECENZENTI PROJEKTA

prof. dr. Paško Lovrić i prof. dr. Veljko Rogić

RECENZENTI

dr. Mirko Brazda, prof. dr. Ivan Crkvenčić i dr. Petrica Novosel-Zić

KONZULTANT ZA KARTOGRAFIJU

prof. dr. Paško Lovrić

OBRAĐA IZVORNIH PREGLEDNO-TOPOGRAFSKIH KARATA 1:500 000

Ivan Bertić, dipl. inž. i Zvonimir Križovan, dipl. inž.

IZRADA MATEMATIČKE OŠNOVE TEMATSKIH KARATA

prof. dr. Neđeljko Frančula

IZRADA KARTOGRAFSKIH ORIGINALA TEMATSKIH KARATA

Zvonimir Križovan, dipl. inž.

IZRADA KAZALA

Daniela Bertić, prof. i Ivan Bertić, dipl. inž.

LEKTOR

Aleksandra Vagner-Perić, prof.

TEHNIČKI UREDNICI

Željko Ivančić, graf. inž. i Zvonimir Sokol

VANJSKA OPREMA

Vjekoslav Iwezić

KOREKTOR

Ozren Štiglić

REDAKCIJSKI POSLOVI

Branka Ostojić, prof. i Adela Pavičić, prof.

Prvo izdanje tiskano je u nakladi od 30 000 primjeraka

TISAK I UVEZ

Štamparski zavod »Ognjen Prica«, Zagreb, Savska 31

Tiskanje prvog izdanja dovršeno je u rujnu (septembru) 1987.

Katalogizacija u publikaciji — CIP
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 914.971(084.4)

VELIKI geografski atlas Jugoslavije / autor projekta i urednik Ivan Bertić ; [obrada izvornih pregledno-topografskih karata 1:500 000 Ivan Bertić i Zvonimir Križovan, izrada kartografskih originala tematskih karata Zvonimir Križovan ; izrada kazala Daniela Bertić i Ivan Bertić ; glavni urednik Šupe Pojatina] — Zagreb : Sveučilišna naklada Liber, 1987. — VIII, 30 str. s geografskim kartama u bojama, [15] listova s crtežima, 272 str. : ilustr. u bojama ; 36 cm.

Kazalo

ISBN 86-329-0125-7

I. Bertić, Ivan

VELIKI GEOGRAFSKI ATLAS JUGOSLAVIJE

AUTORI I SURADNICI

- dr Miladin Anđelić*, pukovnik, Vojnogeografski institut, Beograd
- Daniela Bertić*, prof., OŠ »Josip Kraš«, Zagreb
- Ivan Bertić*, dipl. inž., urednik, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb
- dr Miljenko Bilen*, docent, Ekonomski fakultet, Zagreb
- dr Ivan Blažević*, docent, Studije ekonomije i turizma »dr Mijo Mirković«, Pula
- dr Anđrija Bognar*, docent, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- mr Matko Bogunović*, znanstveni asistent, Fakultet poljoprivrednih znanosti, Zagreb
- dr Mirko Bražda*, docent, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- dr Ivan Crkvenčić*, sveučilišni profesor, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- dr Dragutin Cvijanović*, znanstveni suradnik, Građevinski institut, Zagreb
- dr Dragutin Feletar*, docent, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- dr Nedeljko Francula*, sveučilišni profesor, Geodetski fakultet, Zagreb
- dr Mladen Friganović*, sveučilišni profesor, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- Zvonimir Križovan*, dipl. inž., kartograf, Zavod za kartografiju Geodetskog fakulteta, Zagreb
- Petar Kurtović*, kartograf, Vojnogeografski institut, Beograd
- dr Paško Lovrić*, sveučilišni profesor, Geodetski fakultet, Zagreb
- dr Adolf Malić*, docent, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- Aleksandar Milutinović*, dipl. geograf u mirovini, Beograd
- dr Petrica Novosel-Zić*, docent, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- dr Marinko Oluć*, znanstveni savjetnik, INA-Projekt, Zagreb
- dr Radovan Pavić*, sveučilišni profesor, Fakultet političkih nauka, Zagreb
- dr Veljko Rogić*, sveučilišni profesor, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- dr Bogdan Sekulić*, znanstveni suradnik, Centar za istraživanje mora Instituta »Ruder Bošković«, Zagreb
- dr Miroslav Šić*, sveučilišni profesor, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- Anton Simović*, prof., glavni urednik Pomorskog leksikona, Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb
- dr Tomislav Šegota*, sveučilišni profesor, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- dr Ivan Šugar*, viši znanstveni suradnik, Botanički zavod Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- Boris Udler*, dipl. politolog, stručni suradnik za delegatski sistem, Općina Trešnjevka, Zagreb
- Vojnogeografski institut*, Beograd
- dr Milan Vresk*, sveučilišni profesor, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Zagreb
- Zavod za kartografiju Geodetskog fakulteta*, Zagreb

AUTORI I VLASNICI FOTOGRAFIJA I SATELITSKIH SNIMAKA

Ilija i Jelena Žvanović osim *Milan Babić* (109 desno dolje, 121 lijevo, 154 lijevo), *T. Dimovski* (168 lijevo), *Ivo Eterović* (114 desno dolje), *neutvrđena* (108 lijevo dolje, 132 desno, 145 lijevo), *Milan Pavić* (145 desno dolje), *Drago Pastiljević* (108 desno dolje, 109 desno gore, 125 desno dolje, 141 lijevo dolje, 172 desno gore) i *Vilko Zuber* (157 lijevo gore, 157 lijevo dolje). Posredstvom *Marinka Oluća* dobiveni su svi satelitski snimci korišteni u Atlasu.

TEKSTOVI

Predgovor	
Historijsko-geografska obilježja teritorija današnje Jugoslavije (autor Veljko Rogić)	2
Političko-geografska obilježja Evrope i Jugoslavije — povijesni i suvremeni aspekti (autor Radovan Pavić)	5
Geografska regionalizacija Jugoslavije (autor Veljko Rogić)	8
Geološko-stratigrafske osobine Jugoslavije (autor Andrija Bognar)	12
Reljef i geomorfološke osobine Jugoslavije (autor Andrija Bognar)	13
Seizmološke osobine Jugoslavije (autor Dragutin Cvijanović)	21
Vode Jugoslavije (autor Bogdan Sekulić)	22
Klima Jugoslavije (autor Tomislav Šegota)	28
Tla Jugoslavije (autor Matko Bogunović)	31
Biljni pokrov Jugoslavije (autor Ivan Šugar)	32
Stanovništvo Jugoslavije (autor Mladen Friganović)	36
Urbanizacija Jugoslavije (autor Milan Vresk)	51
Neke osobine suvremenog privrednog razvoja Jugoslavije (autor Dragutin Feletar)	55
Poljoprivreda Jugoslavije (autor Adolf Malić)	60
Energetika i rudarstvo Jugoslavije (autor Miroslav Sić)	68
Industrija Jugoslavije (autor Dragutin Feletar)	72
Vanjska trgovina Jugoslavije (autor Miljenko Bilen)	78
Turizam Jugoslavije (autor Ivan Blažević)	82
Promet Jugoslavije (autor Miroslav Sić)	87
Društveno-politički sistem Jugoslavije (autor Boris Udier)	92
Pregled po geografskim regijama, republikama i pokrajinama Jugoslavije (autori Ivan Bertić i Veljko Rogić, autori teksta uz satelitske snimke Ivan Bertić i Marinko Oluć)	95
Pregled po geografskim regijama	96
Postanak današnjeg teritorija i granice	96
Geografski položaj Jugoslavije u Evropi	96
Panonski i peripanonski prostor	97
Vojvodina	97
Istočna Hrvatska	102
Središnja Hrvatska	105
Peripanonska Bosna	110
Peripanonska Srbija	112
Mediteranski prostor	117
Sjeverno primorje	117
Srednje primorje (Dalmacija)	123
Niska Hercegovina	130
Južno primorje	131
Jadranski otoci	135
Središnji planinski prostor	138
Ličko-goranska regija (Gorska Hrvatska)	139
Bosansko-hercegovačka regija visokog krša	141
Srednja Bosna	144
Regija brda i površi	147
Alpski i predalpski prostor	150
Sjeverozapadna Slovenija	151
Sjeveroistočna Slovenija	154
Južna Slovenija	157
Zapadnovlaški prostor (Istočna Srbija)	160
Jugoistočni planinsko-kotlinski prostor	161
Južno Pomoravlje	162
Kosovo	164
Istočna Makedonija	166
Zapadna Makedonija	169
Neke zajedničke geografske osobine Makedonije	173

Pregled po republikama i pokrajinama	173
SR Bosna i Hercegovina	173
SR Crna Gora	174
SR Hrvatska	175
SR Makedonija	176
SR Slovenija	177
SR Srbija	178
SAP Kosovo	180
SAP Vojvodina	180

KARTE

Pregledno-topografske karte (Vojnogografski institut, osim karte 1—2)	
Pregledni list	predlist
SFR Jugoslavija (autori Miladin Anđelić, Ivan Bertić i Petar Kurtović)	1—2
Slovenija	3—4
Središnja Hrvatska	5—6
Slavonija i Baranja	7—8
Vojvodina	9—10
Istra, Kvarner, Gorski kotar, Lika i sjeverozapadna Bosna	11—12
Sjeverna i srednja Bosna	13—14
Peripanonska Srbija	15—16
Jugozapadna Srbija	17—18
Istočna Srbija	19—20
Sjeverna Dalmacija i zapadna Bosna	21—22
Južna Dalmacija i Hercegovina	23—24
Crna Gora	25—26
Kosovo i Južno Pomoravlje	27—28
Makedonija	29—30
Tematske karte	
Geografske osobine formiranja jugoslavenske države od kraja 19. do sredine 20. stoljeća (autor Ivan Bertić)	3
Neke suvremene geopolitičke osobine Jugoslavije te evropskih i medi- teranskih zemalja (autor Ivan Bertić)	5
Fizionomsko-homogene regije (autori Ivan Bertić i Veljko Rogić)	9
Nodalno-funkcionalne regije (autori Ivan Bertić i Veljko Rogić)	10
Geološko-stratigrafska karta (priredio Ivan Bertić)	12
Hipsometrijska karta (priredio Ivan Bertić)	15
Geomorfološka karta (autor Andrija Bognar)	19
Seizmička karta (priredio Ivan Bertić)	21
Potamološka karta (autor Ivan Bertić)	25
Klimatska karta i karakteristični klimadiagrami (autori Aleksandar Milutinović i Ivan Bertić)	29
Karta prirodne potencijalne vegetacije (priredio Ivan Bertić)	34
Populacijski odnosi evropskih država i većih gradova (autor Ivan Bertić)	36
Ukupna promjena broja stanovnika (autor Ivan Bertić)	38
Razmještaj stanovništva i tipovi naselja (autor Ivan Bertić)	40—41
Prirodna promjena broja stanovnika (autor Ivan Bertić)	42
Migracijska promjena broja stanovnika (autor Ivan Bertić)	43
Tipovi promjena broja stanovnika (autor Ivan Bertić)	44
Stanovništvo prema starosti te dobne i spolne piramide (autor Ivan Bertić)	47
Razmještaj naroda i narodnosti (autor Ivan Bertić)	49
Jugoslavenski građani u inozemstvu (autor Ivan Bertić)	50
Gradsko stanovništvo (autor Ivan Bertić)	53
Veća gradska naselja i neke njihove funkcije (autor Ivan Bertić)	54
Zaposlenost stanovništva (autor Ivan Bertić)	56
Zaposlenost stanovništva u društvenom sektoru i usmjerenost na sek- tore djelatnosti (autor Ivan Bertić)	58
Narodni dohodak (autor Ivan Bertić)	59
Poljoprivredno stanovništvo (autor Ivan Bertić)	61
Poljoprivredna gustoća naseljenosti (autor Ivan Bertić)	62
Obradive površine, oranice te urod pšenice i kukuruza (autor Ivan Bertić)	63

Površine ped livadama i pašnjacima, stočni fond te ulov i prerada ribe (autor Ivan Bertić)	64
Šumske površine, drvena masa i sječa šuma (autor Ivan Bertić)	66
Glavne kategorije korištenja zemljišta i poljoprivredne regije prema dominirajućoj proizvodnji (autor Ivan Bertić)	67
Rudarstvo i energetika (autor Ivan Bertić)	70
Razmještaj ekstraktivne i teške industrije te stupanj industrijalizacije (autor Ivan Bertić)	74
Razmještaj lake industrije i stupanj industrijalizacije (autor Ivan Bertić)	76
Glavne industrijske regije, zaposlenost i narodni dohodak u industriji i rudarstvu (autor Ivan Bertić)	77
Vanjskotrgovinska robna razmjena Jugoslavije sa svijetom (autor Ivan Bertić)	79
Vanjskotrgovinska robna razmjena Jugoslavije s evropskim zemljama (autor Ivan Bertić)	81
Turistička naselja, nacionalni parkovi, objekti prirodne i kulturne baštine čovječanstva i narodni dohodak od trgovine, ugostiteljstva i turizma (autor Ivan Bertić)	84
Stupanj motorizacije — osobni automobili (autor Ivan Bertić)	88
Promet (autor Ivan Bertić)	91
Skupštinski i delegatski sistem Jugoslavije (priredio Ivan Bertić)	93
Politička karta Jugoslavije (autori Zvonimir Križovan i Ivan Bertić)	zalist

Društveni proizvod	201
Indeksi vrijednosti poljoprivredne proizvodnje	202
Zemljište po kategorijama korištenja	202
Poljoprivredni strojevi i alati	202
Potrošnja umjetnih gnojiva	203
Proizvodnja i prinosi ratarskih kultura	203
Proizvodnja pšenice	204
Proizvodnja kukuruza	204
Proizvodnja voća	204
Stoka i perad	205
Proizvodnja mesa	205
Proizvodnja mlijeka, vune i jaja	205
Ulov ribe	206
Ulov morske ribe po vrstama	206
Ulov u morskom ribarstvu po regijama i općinama	206
Ulov slatkovodne ribe po vrstama	207
Ribnjaci u eksploataciji	207
Proizvodnja i izlov ribe iz ribnjaka	207
Lov — odstranjena divljač	208
Korištenje (sječa) šuma	208
Indeksi vrijednosti industrijske proizvodnje	208
Proizvodnja i potrošnja energije	208
Struktura proizvodnje i potrošnje energije	209
Proizvodnja električne energije	209
Hidroelektrane	209
Termoelektrane	209
Nuklearna elektrana	211
Neki industrijski proizvodi	212
Broj završenih stanova	214
Razvoj putničkog prometa	214
Razvoj teretnog prometa	214
Sredstva željezničkog prometa	215
Željezničke pruge	215
Promet putnika na željezničkim stanicama	215
Promet robe na željezničkim stanicama	215
Flota u pomorskom prometu	216
Promet robe u lukama	216
Flota u riječkom i jezerskom prometu	216
Promet robe u pristaništima	216
Sredstva i rad organizacija udruženog rada zračnog prometa	216
Promet na aerodromima	216
Najprometnije linije u redovnom unutrašnjem zračnom prometu	217
Putovi po vrsti kolnika	217
Putovi po privrednom značenju i vrsti kolnika	217
Registrirani putnički automobili	217
Registrirana cestovna motorna i priključna vozila	217
Cestovni granični prijelazi i promet putnika	218
Gradski promet	218
Telefonski aparati u upotrebi	218
Izvoz i uvoz SFRJ po državama i kontinentima	218
Izvoz i uvoz SFRJ po sektorima standardne međunarodne trgovinske klasifikacije	219
Broj ležaja u ugostiteljstvu	220
Noćenja domaćih i stranih turista	220
Noćenja po vrstama turističkih mjesta	220
Smještajni kapaciteti i noćenja turista po turističkim mjestima	221
Važnije banje i toplice	222

PRILOZI

STATISTIČKI PRILOG (priredio Ivan Bertić)

Geografske koordinate, površina, granice i prirodne osobine	182
Geografske koordinate krajnjih točaka SFRJ	182
Površina SFRJ, socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina	182
Dužina granice SFRJ	182
Dužina obale Jadranskog mora u SFRJ	182
Veći jadranski otoci u SFRJ prema površini i nadmorskoj visini	182
Veći jadranski otoci u SFRJ prema dužini obale i koeficijentu razvedenosti	183
Jadranski otoci u SFRJ prema broju stanovnika 1981. i najvećem broju stanovnika po popisima od 1857.	183
Površine i udio visinskih zona u ukupnoj površini SFRJ i nekih susjednih zemalja	183
Najviši vrhovi planina viših od 2000 m	184
Nacionalni parkovi	184
Spilje duže od 2500 m	185
Jame dublje od 300 m	185
Veće rijeke	186
Projekcijai voda na usćima i energetski potencijali najvećih rijeka u SFRJ	186
Vodostaj na najvećim rijekama u SFRJ	186
Važnija jezera	187
Srednje mjesečne temperature zraka	187
Srednje količine padalina po mjesecima i godišnjim dobima	188
Zemljotresi	188
Stanovništvo	189
Površina te stanovništvo i domaćinstva po popisima 1948—1981, procjeni 1984. i prognozi za 2000.	189
Indeks starosti, očekivana dužina života i prirodno kretanje stanovništva	190
Neke važnije strukture stanovništva	190
Društveno-ekonomske strukture stanovništva	191
Radnici na privremenom radu u inozemstvu i članovi porodica koji s njima borave te udio povratnika u ukupnom broju jugoslavenskih građana u inozemstvu	191
Naselja s više od 2000 stanovnika	191
Stanovništvo većih naselja, po popisima od 1948. do 1981.	195
Stanovništvo prema nacionalnom sastavu	198
Privreda	199
Osnovni pokazatelji razvoja	199
Osnovni pokazatelji razvoja i učeeće SR i SAP	199
Radno sposobno stanovništvo	200
Zaposleno stanovništvo	200
Radnici u društvenom sektoru po granama djelatnosti	200
Osobe koje traže zaposlenje	201

Kultura, fizička kultura i zdravstvo	222
Biblioteke	222
Tiskane knjige i brošure	223
Kazališta, kulturno-umjetnička i kulturno-prosvjetna društva	223
Kinematografi	223
Proizvodnja, izvoz i uvoz te promet filmova	224
Televizijski pretplatnici	224
Radio i televizija	224
Novine i časopisi	224
Dnevni listovi	225
Aktivni članovi osnovnih organizacija za fizičku kulturu	225
Liječnici i zubni liječnici	226
Bolnički kreveti	226
Pregled po općinama	227
KAZALO (priredili Daniela Bertić i Ivan Bertić)	241

Predgovor

U našoj se zemlji poslije drugoga svjetskog rata znatno razvila kartografska djelatnost koje su glavni nosioci *Vojnogeografski institut, Jugoslavenski leksikografski zavod, Učila, Geokarta, Zavod za kartografiju Geodetskog fakulteta iz Zagreba, Institut za geodeziju in fotogrametriju* i dr. Izrađuju se nove topografske karte (specijalke), karte za širu upotrebu, zidne karte, školski atlasi, atlasi svijeta, auto-atlas i brojni posebni kartografski prilozii za razne publikacije. Međutim, osim *Geografskog atlasa Jugoslavije* u izdanju zagrebačkog nakladnika *Znanja* 1962. godine, koji je odlično pokazao veliku potrebu i zanimanje javnosti za takvom cjelovitom kartografsko-geografskom prezentacijom jugoslavenskog zemljopisnog prostora, do danas nije priredeni niti jedan geografski atlas naše zemlje. I četvrt stoljeća nakon izlaska iz tiska spomenutog atlasa koji je bio i ostao do danas prvi i jedini poslijeratni geografski atlas Jugoslavije, u našoj i dijelom inozemnoj javnosti izrazito je prisutna potreba za jednim takvim osuvremenjenim djelom.

Ideja o izradi atlasa Jugoslavije nastala je u redakciji *Sveučilišne naklade Liber* krajem sedamdesetih godina, nakon dovršenja *Atlasa svijeta — Novi pogled na Zemlju*. U proljeće 1979. godine izrađen je prijedlog projekta atlasa, ali se njegovom realiziranju moglo pristupiti tek 1982. godine, kada je uspostavljena suradnja s *Vojnogeografskim institutom* iz Beograda. Krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina *Vojnogeografski institut* predstavio je javnosti nove listove pregledno-topografskih karata mjerila 1 : 500 000 koje su pobudile izuzetnu pažnju javnosti, a svojim su kartografskim rješenjima i inovacijama stale uz bok najboljih kartografskih djela u svijetu te dobile izuzetno povoljne recenzije. Ponajviše zahvaljujući susretljivosti ove naše ugledne kartografske institucije, *Sveučilišnoj nakladi Liber* omogućeno je da se projekt *Atlasa* realizira, a od prvoga dana uspostavljena je najtešnja suradnja izdavača i *Zavoda za kartografiju Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*.

Veliki geografski atlas Jugoslavije zamišljen je kao popularno-znanstvena sinteza kartografskih prikaza i geografskih znanja o našoj zemlji. On je zbirka karata koje omogućavaju orijentaciju u geografskom prostoru i predočavanje prirodnih osobina i društvenih pojava na našem državnom teritoriju. Atlas je u svojem kartografskom dijelu zbirka pregledno-topografskih karata krupnijeg mjerila svih dijelova naše zemlje i zbirka tematskih karata koje prikazuju različite geografske osobine, pojave i dostignuća u našoj zajednici. Međusobna usporedba pregledno-topografskih i tematskih karata s tekstovnim i statističkim prilogima olakšava i popularizira informiranje o domovini, budi na razmišljanje i zaključivanje te pridonosi općekulturnoj zadaći. Enciklopedijska koncepcija *Velikog geografskog atlasa Jugoslavije* trebala bi pridonijeti boljem upoznavanju zemljopisnih osobina Jugoslavije, zemlje s toliko različitih geografskih cjelina — mediteranske, panonske, alpske, dinarske, rodopske, te izrazitim miješanjima areala tradicijskih kultura — dinarske, sredozemne, istočnoalpske, panonske, moravske, rodopske, makedonske, šopske.

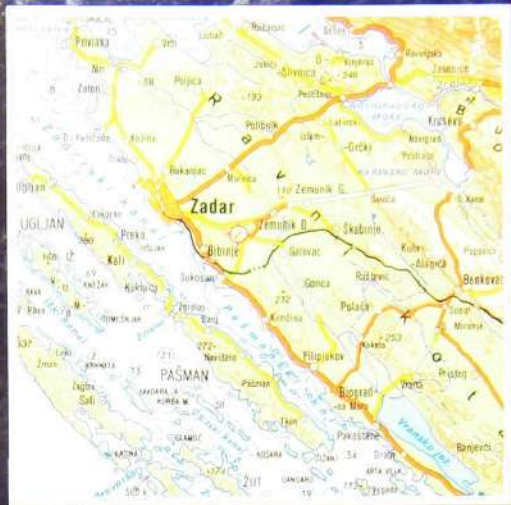
Posebno valja naglasiti nadu da će Atlas imati važnu ulogu u geografskom izučavanju Jugoslavije na svim razinama obrazovanja. S obzirom na činjenicu da su novi nastavni programi temeljeni na tzv. »jugoslavenskoj jezgri«, ovaj Atlas može biti podloga za geografsko izučavanje Jugoslavije u svim našim republikama i pokrajinama. Dosada i najbolji tekstovi iz geografskih udžbenika nisu mogli biti odgovarajuće proučeni potrebnim kartama, pa valja očekivati da će ovo djelo znatno utjecati na buduće geografsko obrazovanje mladih generacija naše zemlje. Već i iz tih razloga ugodna je dužnost predati ovo djelo javnosti na korištenje.

Statistički je prilog u Atlasu vrlo opsežan; kod njegove pripreme imalo se na umu da su interesi čitalaca i korisnika različiti i da su neki pokazatelji široj javnosti manje poznati odnosno da ih se može naći samo u usko specijaliziranim statističkim publikacijama (npr. rezultati popisa stanovništva). Valja naglasiti da se svi statistički pokazatelji baziraju na službenim statističkim publikacijama, najčešće izdanjima Saveznog odnosno republičkih i pokrajinskih zavoda za statistiku. Pri izradi statističkog priloga osnovna je vodilja bila da se brojni pokazatelji daju analitički, odnosno da se omogući njihova usporedba gdje god je to bilo moguće te da svaki pokazatelj bude vremenski determiniran. Ukoliko ne stoji godina na koju se neki pokazatelj odnosi, a riječ je isključivo o podacima za stanovništvo, tada se podaci odnose na posljednji popis iz 1981. godine.

Veliki geografski atlas Jugoslavije u cijelosti je izvorno djelo jugoslavenskih znanstvenika i stručnjaka geografije i kartografije. Ostvaren je u suradnji s vrhunskim stručnjacima *Vojnogeografskog instituta* iz Beograda, *Zavoda za kartografiju Geodetskog fakulteta* u Zagrebu i brojnim suradnicima iz područja geografije (uglavnom *Geografskog odjela Prirodoslovno-matematičkog fakulteta* u Zagrebu) i srodnih znanstvenih disciplina. Izrada ovoga djela ne bi bila moguća bez sudjelovanja većeg broja suradnika koji su posebno navedeni u impresumu; na ovom mjestu koristim priliku da se posebno zahvalim suradnicima koji su svojim iskustvom i znanjem bili od neprocjenjive pomoći u cijelom razdoblju realizacije *Atlasa* — prof. dr. *Pašku Lovriću*, prvom recenzentu projekta i konzultantu za kartografiju te inženjeru *Zvonimiru Križvanu*, glavnom realizatoru kartografskih priloga s kojim sam surađivao kroz svih pet godina izrade *Atlasa* gotovo svakodnevno.

Svatko tko je barem jednom koristio geografski atlas, a pogotovo onaj tko je radio na njegovom pripremanju, svjestan je da je takvo djelo već u trenutku njegova izlaženja iz tiska i prezentiranja javnosti dijelom zastarjelo. Nemoguće je do posljednjeg trenutka priređivanja i tiskanja geografskog atlasa pratiti i unositi sve najrecentnije promjene u geografskom prostoru, a toga su svjesni i priređivači ovoga atlasa. Stoga je već danas, kada se rukopis ovoga predgovora predaje u tisk, počela izrada dopuna i promjena na kartama i u sadržaju koji se predaje čitaocima na korištenje.

Svjesni činjenice da je tek najširi krug korisnika najbolji recenzent jednoga djela, autori i suradnici *Velikog geografskog atlasa Jugoslavije* rado će prihvatiti sve korisne savjete i primjedbe koje bi pomogle da eventualna buduća izdanja budu uspješnija.

SNL